

Vrede over Israël

Jaargang 51
Nummer 4
Augustus 2007

Van de redactie 2

In de eerste plaats voor de Joden 3

Op reis tussen twee bijzondere bergen 5

De Noachitische geboden in het Jodendom en de vroege kerk 10

Bij de synagoge van Alkmaar 14

Presentatie boek 'Hoop voor Israël' door CIS 16

De voormalige synagoge te Alkmaar en het rabbijnenhuisje aan de Hoofdstraat uit 1808.

Tweemaandelijks orgaan, uitgegeven door Deputaten 'Kerk en Israël' van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Van de redactie

Het vorige nummer was gewijd aan de Thora en had de titel 'hoe lief heb ik uw wet' mee kunnen krijgen. In deze uitgave vragen we nogmaals aandacht voor de Thora, nu echter toegespitst op de vraag welke betekenis de Thora heeft als Jezus als de Messias erkend dan wel afgewezen wordt.

Ds. A. Brons verzorgt de Schriftstudie: In de eerste plaats voor de Joden. Hij laat vanuit Handelingen 3 zien hoe Petrus Jezus als de Messias van Israël verkondigt. Mozes en de Profeten, de Thora, getuigen van Hem. Toch wijst de Joodse Raad Hem af. Betekent dit laatste nu dat God zijn volk verstoten heeft en dat Hij als gevolg daarvan ook de Thora van Israël afgenomen heeft? Integendeel! Petrus blijft zijn volksgenoten aanspreken als 'zonen van de profeten en van het verbond....,' en roept hen op Jezus als de Messias te erkennen.

Het tweede artikel, 'Op reis tussen twee bijzondere bergen', is geschreven door ds. C.J. Droger. Hij geeft een reisverslag van de studiereis naar Israël die van 10 tot en met 20 april van dit jaar plaatsvond. De reis, die werd georganiseerd door het Centrum voor Israëlstudies (CIS), had als thema: de betekenis van de Thora voor Joden en christenen. De meest centrale vraag die zich tijdens de reis aan hem opdrong is: 'wat is het nut van het doen van de Thora als je Jezus niet als de Messias erkent?' Betekent dat dan altijd 'de ijver tot God zonder verstand'? Anders gezegd: Welke betekenis heeft de Thora zonder het geloof in Jezus?

Dr. Joseph Shulam draait in het derde artikel de vraag om. Wat betekent geloof in Jezus zonder gehoorzaamheid aan de Thora. Dr. Shulam, die directeur van Netivyah Bible Instruction Ministry, NTicus, Messiasbelijdende Jood en voorganger van Roeh Yisrael is, hield tijdens de Israëlreis een lezing over 'De Noachitische geboden in het Jodendom en de vroege kerk'. Hij stelt dat wij, gelovigen uit de volken, met een minimum aan geboden mogen beginnen, maar dat dit naar meer smaakt. Hij wijst daarbij op de blijvende betekenis van de synagoge waar Mozes, de Thora, elke sabbat gelezen wordt (Hand. 15:20). Dit artikel is met nog een aantal andere, die tijdens de studiereis van het CIS werden gehouden, ook te vinden op de website van het CIS: www.Centrumvoorisraelstudies.nl

Drs. Cor van der Spek neemt ons in de serie 'synagogen in Nederland' mee naar Alkmaar. In zijn bijdrage 'Bij de synagoge van Alkmaar' vertelt hij over de Joodse gemeenschap in Alkmaar en een schoonmaakbeurt van de Joodse begraafplaats door jongeren van de CGK en GVK uit Broek op Langedijk.

Aankondiging van het derde boek van het CIS: Hoop voor Israël.

In de eerste plaats voor de Joden

Het eerste gedeelte van het boek Handelingen speelt zich af binnen de grenzen van Israël. In Handelingen 10 en 11 lezen we hoeveel moeite het (dan nog!) kost om over die grenzen heen te gaan, naar de gojiem. Weliswaar is het wonder van de vele talen op Pinksteren er een voor-teken van dat het Evangelie ook door alle volkeren gehoord mag en moet worden, maar het gaat dan vervolgens toch nog een hele tijd duren voordat er wat dat betreft een echte doorbraak komt. Dat heeft niet te maken met hoe mensen het al dan niet wilden; zo werkt de Here: vanuit Jeruzalem naar geheel Judea, naar Samaria en dan naar de einden der aarde (Hand. 1:8).

Petrus zegt tot Joden (Hand. 3:26): ‘God heeft in de eerste plaats voor u zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden, om u te zegenen, door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden.’ Dat lezen we in de weergave van een ‘preek’ van Petrus, die een indruk geeft van hoe hij het Evangelie van Jezus de Messias aan Joden verkondigde. We stippen een paar dingen aan.

In de tempel

In Handelingen 3 lezen we hoe, na de genezing van een verlamde bij de Schone Poort, velen rond Petrus en Johannes te hoop lopen, in de zuilengang van Salomo. Die lag aan de oostkant van het tempelplein. Daar sprak destijds ook Jezus met andere Joden (Joh. 10:23). Daar kwam de gemeente geregeld samen (Hand. 5:12). N.B.: De tempel bleef nog lange tijd geestelijk onderdak voor de christelijke gemeente (Lukas 24:53, Hand. 2:46, 3:1, 21:26vv, 22:17).

Aansluiting

Petrus is graag bereid om meer te vertellen over wat er gebeurde. De genezing

van de verlamde is niet aan Petrus te danken. Aan wie wel? Petrus begint met: ‘de God van Abraham en Izak en Jacob, de God van onze vaders...’ Hij begint met wat hem en de ‘mannen van Israël’ (vs. 12), zijn ‘broeders’ (vs. 17) heel sterk bindt. Vervolgens komt ‘Zijn knecht Jezus’ ter sprake, als degene van wie de profeten (vs. 18.24) hebben gesproken, ja, Mozes al (vs. 22). Het is voor Petrus niet moeilijk aansluiting te vinden; die is er volop, heel wezenlijk.

Maar...

Maar Petrus draait er niet omheen dat zij iets verschrikkelijks gedaan hebben: Gods Knecht, ‘de Leidman ten leven hebt gij gedood’. Het lijkt alsof hier al begint wat de eeuwen door geklonken heeft: de Joden zouden ‘Godsmoordenaars’ zijn. Maar het klinkt hier bepaald heel anders. Allereerst: toen en daar kon Petrus nog zo spreken – maar alle Joden van altijd en overal daar zo op aan te spreken is heel iets anders. Vervolgens: opvallend is dat Petrus wat de Joden deden helemaal zet in het kader van wat God deed: Hij heeft Jezus, van wie alle profeten gezegd hebben dat Hij moest lijden (vs. 18) opgewekt en verheerlijkt. En ten derde, *last but not least*: er zit niets van wraakzucht in deze woorden, integendeel.

Uit onkunde

Petrus zegt: ‘Broeders, ik weet dat jullie niet wisten wat jullie deden, gelijk ook uw oversten.’ Zo vallen zij – en n.b. zelfs ook de leidlieden! – onder het gebed van Jezus: ‘Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.’ Zo valt er meer dan wij wellicht zouden denken onder ‘onopzettelijke zonde’ (Lev. 5:18, Num. 15:22-31; vgl. 1 Tim. 1:13).

De Leidman ten leven

Vs. 14 maakt duidelijk hoe erg het is

Schriftstudie
n.a.v.
Handelingen
3:12-26

Ds. A. Brons

Petrus eindigt met het onderstrepen hoeveel God aan Israël gaf en wil geven

Zuilengangen in de tempel van Herodes

wat zij deden – maar het is juist dat wat zij niet beseften: dat zij de Heilige en Rechtvaardige hebben verloochend (aldus Petrus...), dat zij iemand die vermoord had verkozen boven de Leidsman ten leven, en Hem gedood hebben. Maar – zo klinkt dan ook meteen – God heeft Hem opgewekt, en Hij roept nu tot berouw en bekering. En Hij wil dan vergeven, de zonden ‘uitdelgen’, dat is: uitwissen, wegstrepen. En Hij zal dan ‘tijden van verademing’ (vs. 19) brengen: verkwikking na benauwdheid. Jezus is alsnog – ja, juist ook door Zijn dood! – de Leidsman ten leven voor wie ‘heden hoort’. Opvallend is nog, dat Petrus Jezus hier nadrukkelijk noemt: ‘de Christus, die voor u tevoren bestemd was’.

Naar Hem zult gij horen

Mozes heeft al geprofeteerd dat de Here een profeet als hijzelf zou ‘doen opstaan’ (vs. 22, vgl. vs. 26!), naar wie iedereen moet horen, en wie naar Hem niet hoort zal worden uitgeroeid uit het volk. Petrus haalt Mozes’ woorden uit Deuteronomium 18:15vv aan. Maar dan verscherpt: in vs. 19 staat daar: wie niet luistert ‘van die zal Ik rekenschap vragen’. In plaats daarvan klinken hier de nog veel zwaardere woorden uit Lev. 23:29. Luister naar Mozes en al de profeten: luister dan nu naar Jezus, van wie zij spraken!

Zonen van de profeten en van het verbond...

Petrus eindigt met het onderstrepen hoeveel God aan Israël gaf en wil geven: ‘Gij zijt de zonen van de profeten en van het verbond, dat God met uw vaders gemaakt heeft, toen Hij tot Abraham zeide: En in uw nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden.’ Opmerkelijk is dat hier Gen. 22:18 weerklinkt (‘en met uw nageslacht...’; vgl. 12:3: ‘en met u...’), maar dan ook, dat hier van ‘stammen’ gesproken wordt, niet van ‘volken’. Dat is wellicht omdat hier niet zozeer de volkeren (*gojïem*) in beeld zijn; Petrus richt zich op en tot Israël.

In de eerste plaats voor u

Uit heel dit gedeelte wordt wel duidelijk dat Israël een heel bijzondere plaats heeft gekregen, en grote voorrechten; dat de Here hen voorrang gaf en geeft. Maar tegelijk spreken deze woorden niet van exclusiviteit. Integendeel. Na dat ‘in de eerste plaats’ verwacht je toch ook nog meer – en dat zien we uiteindelijk in het boek Handelingen en in de verdere geschiedenis ook nog wel komen. Maar ook dan is Israël niet een gepasseerd station. Paulus schrijft later: Het Evangelie is ‘Gods reddende kracht voor wie geloven, voor Joden in de eerste plaats, maar ook voor andere volken’ (Rom. 1:16b NBV). Hij bleef ook volgens dat principe werken.

In Handelingen 3 (en ook in Hand. 2; let eens op de parallellen!) zien we zo lijnen uitgezet voor het aanspreken van Israël, als ‘zonen van de profeten en van het verbond’, met het Evangelie van Jezus, de Messias, van wie Mozes en de profeten gesproken hebben.

**25 Gij zijt de zonen van de profeten en van het verbond, dat God met uw vaders gemaakt heeft, toen Hij tot Abraham zeide: En in uw nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden.
26 God heeft in de eerste plaats voor u zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden, om u te zegenen, door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden.**

Op reis tussen twee bijzondere bergen

Persoonlijke indrukken

'k Had al heel wat mensen enthousiast horen vertellen over hun reis naar Israël. Onvergetelijk zou het volgens hen zijn om door het land van de Bijbel te trekken. Zou 't echt zó bijzonder zijn? dacht ik altijd bij zulke gesprekken. Nu zeg ik: ze hadden gelijk. Reizen door Israël maakt heel veel indruk. Althans dat heeft het op mij gedaan. In onderstaand artikel wil ik er iets over vertellen.

Van 10-20 april 2007 organiseerde het CIS een studiereis naar Israël onder het thema 'Tussen twee bergen'. Naast het bezichtigen van allerlei plaatsen in Israël zou tijdens deze reis de vraag centraal staan: hoe wordt er in het Jodendom en in het christendom omgegaan met de Thora? Een interessant programma was samengesteld en beloofde veel goeds. Met vreugde schreef ook ik in op deze reis. En na twee boeiende voorbereidingsbijeenkomsten in Ede (zie vorige nummer van VoI) was het dinsdag na de Pasen zover. Een groep van ongeveer 30 mensen verzamelde zich op Schiphol en na een uiterst strenge controle gingen we om 13.15 uur de lucht in. 't Was voor mij de eerste keer dat ik vloog. Wat een belevenis! In de vroege avond kwam Tel Aviv in zicht. Veilig kwamen we op de grond aan. Daar moesten we een aantal uren wachten op een binnenlandse vlucht naar Eilat. Om ongeveer elf uur 's avonds arriveerden we daar. Met de bus werden we naar ons hotel gebracht en daar zit je dan op je kamer: vele kilometers van huis, in het land waar zoveel gebeurd is. 't Is niet goed te beschrijven wat er dan door je heengaait, maar 't

geeft een heel apart gevoel.

Het Timnapark

De volgende morgen bracht de bus ons naar het Timnapark. Daar kregen we een inleiding op wat er vele eeuwen geleden in dat gebied plaatsvond (koperwinning) en een rondleiding door dat prachtige oord. De gids had ons heel wat te vertellen. Ten slotte bracht hij ons naar een model van de tabernakel op ware grootte. Een Messiasbelijdende Jodin leidde ons erin rond. Enthousiast vertelde ze ons over de betekenis van dit heiligdom en toen ze merkte dat wij christenen waren, schroomde ze niet om gloedvol de lijnen door te trekken naar de Heere Jezus. 'k Genoot ervan. Prachtig hoe de HEERE in de tabernakel al volop de verzoening door Christus heeft uitgebeeld. En toen stonden we met elkaar in het Heilige der heiligen. Iemand zei: 'Laten we wat zingen'. En toen klonk daar onder het tentdoek van de tabernakel het lied van de bekeerde Jood Isaïc da Costa: 'Halleluja, lof zij het Lam'. Ja, daar word je dan wel even stil van op zo'n plaats. Ook van het 'U zij de glorie' dat we daarna aanhieven.

Op en rond de Sinai

Vervolgens ging de reis naar Egypte.

Model van de tabernakel

Dr. C.J. Droger

Hier sprak
God hoorbaar de
Tien Woorden uit

Voor de komende nacht stond een beklimming van de Sinaï op het programma. Na een maaltijd in het Morgenlandhotel en een korte slaap bracht de bus ons om half drie aan de voet van de Sinaï. En toen begon er een boeiende wandeling. Met vele anderen, allemaal richting de top van deze bijzondere berg. Rond half zes waren we op de top. En toen ging de zon op. Wat een moment! En dan denk je: hier is het gebeurd. Hier sprak God hoorbaar de Tien Woorden uit. En het volk Israël was daar beneden in de uitgestrekte vlakke en hoorde God spreken. Er ging heel veel door me heen op die plek. Je leest het elke zondagmorgen voor: 'Toen sprak God al deze woorden...' (Ex. 20:1) en dan denk je: dat was hier!

Toen we de berg voor een deel afgedaald waren, hielden we een morgenwijding. We zongen een paar verzen uit Psalm 119. Over het heerlijke Woord van God en over Zijn heilzame wet. En dan kijk je naar boven, naar de top van de Sinaï, en dan word je stil.

Nadat we de berg helemaal afgedaald waren, lag daar aan de voet ervan het St. Catharinaklooster en daar wachtte het deel van de groep dat niet meegegaan was de berg op. Samen brachten we een boeiend bezoek aan het zeer oude klooster. Bijzonder was dat we de beroemde bibliotheek mochten bezichtigen. En het onderhoud met een van de monniken op het zonovergoten dak van het klooster zal me ook nog lang bijblijven. Heel rustig vertelde hij wat de betekenis van de Tien Woorden in zijn traditie is. Met veel van zijn opmerkingen konden we instemmen.

Toen ging de reis weer terug naar Eilat. Daar wachtte ons na de maaltijd een interessante lezing van een lid van de Messiasbelijdende gemeente ter plaatse. Hij gaf aan hoe hij probeert met Joden in contact te komen en hen te vertellen over de Verlosser die gekomen is.

Naar Jeruzalem

De volgende dag reisden we van Eilat

naar Jeruzalem. Onderweg kom je dan langs allerlei sprekende plaatsen. Zo stopten we even bij de Dode Zee en konden zij die er graag even in wilden drijven, de sensatie daarvan meemaken. We hielden ook even stil bij Engedi en vanuit de verte zagen we Qumran, de vindplaats van de beroemde Dode Zee rollen. En toen naderden we Jeruzalem. We zongen o.a. Psalm 122. Ten slotte kwamen we in Israël's hoofdstad aan. Wat een belevenis! Het was inmiddels vrijdagmiddag en we zagen vele orthodoxe Joden zich voorbereiden op de sabbat. In ons hotel aangekomen, luisterden we eerst naar een lezing van dr. Raphi Jospe over de betekenis van de Tien Woorden in het Jodendom. Hij maakte ons duidelijk dat de Tien Woorden voor het Jodendom een onderdeel vormen van de hele Thora en daardoor geen speciale betekenis hebben zoals bij ons.

Na de lezing viel de groep in tweeën uiteen: een deel bezocht de vrijdagavonddienst, die Kabbalat Sabbat (de ontvangst van de sabbat) heet, in een synagoge en ging daarna met verschillende Joodse gezinnen mee om de sabbatmaaltijd met hen te gebruiken; een ander deel begaf zich naar de Klaagmuur om daar het begin van de sabbat mee te maken. Ik koos voor het laatste en stond tussen vele Joodse mannen en jongens die rondom tafels hun gebeden zeiden. Vaak bewegend met heel hun lichaam. Aan de ene kant vond ik het heel bijzonder om daar zo tussen te mogen staan. Tegelijk bracht het veel vragen met zich mee: waarom doet men dit, wat bedoelt men ermee, wat hoort men in de gebeden? Op een bepaald moment maakte een beklemming zich meester van me, omdat ik besepte: hier is Christus niet en wat betekent dit dan in Gods ogen en oren? Is dit 'de ijver tot God zonder verstand' waarover Paulus het heeft in zijn brief aan de Romeinen? Met veel indrukken lieten we het tempelplein achter ons. Dwars door de

hier is
Christus
niet en wat
betekent dit
dan in Gods
ogen en
oren?

In gebed bij de Klaagmuur

Arabische wijk met zijn karakteristieke winkeltjes liep ons groepje terug naar het hotel. Daar genoten we van een heerlijke maaltijd. Wat is het eten en drinken in Israël goed!

Een bijzondere rustdag

En toen was het sabbat. Ook voor ons was dat de rustdag. Opnieuw gingen onze wegen uiteen. Ons groepje koos ervoor om de Grote Synagoge te bezoeken en daar de dienst voor een deel bij te wonen. Ook daar weer de gevoelens van bij de Klaagmuur. Aan de ene kant was ik erg onder de indruk van wat er gebeurde: het reciteren van de gebeden, het 'lezen' van de Thora van het jongetje dat zijn 'bar mitswa' deed (en daarop 'bekogeld' werd met snoepgoed vanaf de gaanderij van de vrouwen), het zingen van de chazan (wat een stem!) met begeleiding van een vierstemmig mannenkoor. Aan de andere kant weer die leegte: waar is Christus? Ook hier werd Hij pijnlijk door me gemist. En je gunt het Joodse volk zo van harte dat ook zij Hem zullen vinden. Want alleen in Hem is het leven!

Omdat we 's middags een dienst van een Messiasbelijdende gemeente zouden bezoeken, was er tussen de diensten

tijd voor een wandeling door Jeruzalem en omgeving. Ook dat was de moeite waard. We bezochten o.a. de Grafkerk en liepen de Via Dolorosa. Veel indruk maakte het bezoek aan de Grafkerk op mij. Die kerk is gebouwd over Golgotha heen, zou je kunnen zeggen. Op de plaats waar ongeveer Jezus' kruis heeft gestaan, stonden we stil. En toen ging het heel diep door me heen: hier is het gebeurd. Hier is alles door Christus volbracht. Ook voor mijn zonden. Ik kan niet zeggen wat die indruk me deed. Heel veel.

Tijdens dezelfde wandeling deden we ook Gethsémané aan en beklommen we de Olijfberg. Vandaar hadden we een prachtig uitzicht op de stad. En toen was het tijd om het kerkgebouw op te gaan zoeken van de Messiasbelijdende gemeente. Na enig zoeken kwamen we er en woonden we er de dienst bij. Door de vertaling van Kees Jan Rodenburg konden we er gelukkig iets van volgen, want er werd uitsluitend gesproken en gezongen in het Ivriet. Na de dienst wandelden we terug naar ons hotel en sloten we deze bijzondere sabbat met elkaar af.

Nieuwe indrukken

De volgende dag zou ons weer veel

Hier is
alles door
Christus
volbracht

De Grafkerk te
Jeruzalem

we lazen het
begin van
de Berg-
rede terwijl
we op de
helling van
een berg
zaten

nieuwe indrukken geven. 's Morgens hoorden we uit de mond van dr. Einat Ramon, de eerste vrouwelijke rabbijn in Israël, hoe zij de Schriften uitlegt. Ze probeert recht te doen aan de historische betekenis van de tekst en vervolgens de brug te slaan naar het heden. Aan de hand van Leviticus 12 en 13 liet ze zien hoe dat dan gaat. Interessant was ook haar uitleg bij het reciteren van de Tenach. Ze liet aan ons horen dat elk Bijbelboek zijn eigen manier van reciteren heeft. Boeiend!

's Middags bezochten we het Hoogge-rechtshof van Israël, dichtbij het gebouw van de Knesset gelegen. We werden in dit schitterende gebouw rondgeleid door een Nederlands sprekende gids. We hoorden welke plaats de Thora in het rechtssysteem van Israël inneemt. Een interessante excursie! Om 16.00 uur namen we onze plaats in in de kapel van het Zweeds Theologisch Instituut waar Kees Jan een kerkdienst leidde. Ik kroop achter het keyboard en samen zongen we naar hartelust tot eer van Israëls God. 's Avonds waren Kees Jan en zijn vrouw Esther bij ons te gast en vertelden zij ons iets over hun werk in Israël. Begeleid door gitaar zongen we een aantal fraaie Joodse liederen, o.a. 'Hineh ma tov' (Ps. 133). We ervoeren het ook.

Het mooie Galilea

De maandag bracht ons in de buurt van het meer van Galilea. Wat een prachtige omgeving en wat een herinneringen! Wat is hier in bijbelse tijden veel gebeurd! We bezochten o.a. de Kerk van de Zaligsprekingen en lazen het begin van de Bergrede terwijl we op de helling van een berg zaten. Na een rondleiding door het prachtig gelegen *Domus Galilaeae*, een Rooms-katholiek studiecentrum waar de ontmoeting met het Jodendom centraal staat, zong de gids het 'Sjema Israël' voor ons. Dat leverde bij ons allemaal kippenvel op. Later aten we aan de oever van het meer een Petrusvis. Ten slotte kwamen we aan

in de kibboets Lavi waar een prachtig hotel ons een aantal dagen zou herbergen. Na een uitgebreide rondleiding over het terrein luisterden we naar een lezing van rabbijn Meïr Rubenstein over het tiende gebod. Daarna gingen we aan de maaltijd. Opeens begon een Duitse groep in de eetzaal een vierstemmig lied te zingen. Schitterend!

De volgende dag bezochten we Nazareth. We werden in Nazarethvillage, een soort oudheidkundig 'openlucht'-museum rondgeleid door Maarten Dekker, de Israëlwerker van de Geref. Gemeenten, en hij deed dat voortreffelijk. Veel bijbelse dingen werden hier duidelijker. Na het museum bezochten we de Synagoge en de Kerk van de aankondiging en vervolgens ging de reis naar Sfar'am waar ons een heerlijke maaltijd wachtte en een interessante lezing van Elias Jabbour in het House of Hope. Al jarenlang zet hij zich in om Joden en Arabieren met elkaar te verzoenen. Moedig en bewonderenswaardig! Na dit bezoek werden we op de top van de berg Tabor gebracht, volgens de overlevering de berg der verheelijking waar Mozes en Elia aan Jezus verschenen. Wat een uitzicht! En wat een herinneringen ook hier! We werden er stil van.

De laatste dagen

Op woensdag reisden we van Galilea

Boot op het meer van Galilea

Yad Vashem. De namen van hen die vielen moeten vermeld blijven

naar Jeruzalem waar we eerst een lezing volgden van dr. Serge Ruzer. Hij leverde een knap betoog, helaas niet vrij van Schriftkritische tendensen, over ‘De Joodse achtergrond van de Bergrede en verschillende latere interpretaties’.

’s Middags kon iedereen een eigen keuze maken voor de invulling ervan. Samen met anderen koos ik voor een bezoek aan Yad Vashem. Twee aan twee gingen we daar naar binnen en kwamen we onder de indruk van de verschrikkingen van de Holocaust. Het is echt te erg voor woorden wat daarin het Joodse volk is aangedaan. Aangeslagen kwamen we allemaal naar buiten. Dat dit heeft kunnen gebeuren...

’s Avonds hadden we opnieuw een ontmoeting met een Palestijns christen. Salim J. Munayer vertelde ons hoe hij verzoening tot stand probeert te brengen tussen Palestijnen en Joden. Hij doet dat vanuit het Bijbelse gebod tot naastenliefde. Echt bijzonder om zo’n broeder te ontmoeten!

Op donderdag gingen de mannen en vrouwen uiteen. De mannen bezochten een lezing van Joseph Shulam, terwijl

de vrouwen o.a. winkelden. De lezing was zeer boeiend. Shulam heeft zich intensief bezig gehouden o.a. met Handelingen en gaf mooie dingen daarover aan ons door.

’s Middags hoorden we een lezing van prof. dr. Israël Yuval die ons liet zien dat in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis er geen boeken tegen de christenen zijn geschreven door de Joden, maar dat ze wel degelijk hun gevoelens richting hen gestalte gaven, bijv. in de gebeden voor de liturgie.

Na een smaakvol diner namen we afscheid van onze chauffeur en bedankten we hen die deze reis hadden georganiseerd en geleid. En toen nog even een paar uurtjes slapen, want om 1.00 uur zou de bus vertrekken naar Tel Aviv. Om 5.00 uur kozen we daar het luchtruim en om ong. 9.00 uur landden we op Schiphol. Een zeer boeiende, indrukwekkende en onvergetelijke reis was voorbij. Een reis ook met heel fijne onderlinge contacten in de groep. Sindsdien ben ik net zo enthousiast als al die andere mensen die ook eens Israël aandeden...

en kwamen we onder de indruk van de verschrikkingen van de Holocaust

De Noachitische geboden in het Jodendom en de vroege kerk

Dr. Joseph Shulam

'Ik wil u graag uitnodigen deel te nemen aan onze nationale sport: discussiëren.'

De lezing van Shulam maakt inderdaad de nodige discussie los.

Inleiding

Om de plaats van de wet voor de vroege christelijke gemeente goed te begrijpen is het van groot belang de positie van Paulus goed in te zien. 70 % van alle preken in het NT zijn van Paulus. Eerst zullen we luisteren naar de vraag: wie was Paulus, daarna zal de plaats van de Noachitische geboden voor de christenen uit de heidenen aan de orde komen vanuit Handelingen 15.

Paulus

Over Paulus bestaat veel misverstand. Wat zegt hij over zichzelf? Van belang is daarvoor Handelingen 22:1-5:

- Hij spreekt Hebreeuws (en niet Aramees, zoals sommigen die het NT willen de-judaïseren wel eens hebben beweerd).
- Hij benadrukt zijn broederschap met de Joden.
- Hij spreekt in dit hele gedeelte in de tegenwoordige tijd: ik ben een Jood. Hij verstaat zijn Jood-zijn dus niet als een geloof, maar als het behoren bij zijn volk.
- Hij is in Jeruzalem opgevoed (zijn zuster woont ook in Jeruzalem).
- Zijn leraar is Gamaliël. Dat was een gezaghebbend man, tussen 16 en 30 voorzitter van het sanhedrin, de hoogste religieuze autoriteit in de Joodse wereld. Als deze hooggeleerde zijn leermeester is, dan betekent dat, dat Paulus een post-doctoraat had in de wet.

Nauwgezet Joods, zoals het ombinden van gebedsriemen

Aandachtig gehoor bij de lezing van dr. Joseph Shulam in het gebouw van de Roeh Yisrael gemeente te Jeruzalem

- Hij was volgeling van de Thora volgens de striktste vorm.
- Hij genoot een groot gezag; anders krijgt iemand geen aanbevelingsbrieven mee om anderen te arresteren.

Verder: Filippenzen 3:2.

Men heeft uit deze tekst wel willen lezen, dat de vijanden van Paulus Joden zijn (die anderen een wet willen opleggen).

Dat is echter geheel fout.

- ‘Wij’ zijn de besnijdenis, zegt hij. Als het om ‘wij’ gaat in zijn brieven, benadrukt hij in 99 % van de gevallen zijn verbondenheid met het Joodse volk.
- Als het om ‘gij’ gaat, is dat voor 99 % gesproken tot niet-Joden (vgl. b.v. de overgang van Ef. 1:11,12 naar 13).
- Vanaf vers 4 spreekt hij over zaken die zo algemeen Joods zijn, dat dáárin geen verschil gemaakt kan worden tussen Paulus en zijn tegenstanders. Dat betekent dat zijn tegenstanders niet-Joods moeten zijn.

(Dus Paulus verzet zich hier niet tegen een Joodse wetbetrachting.)

Handelingen 15

De zaak waar het in Handelingen 15 over gaat is de vraag naar gelijkheid van rechten en verantwoordelijkheden. Zijn die voor Joden en niet-Joden gelijk?

De kwestie waar Paulus in de brief aan de Galaten over schrijft kwam hiervóór, en is van een enigszins andere orde. Het probleem van de Galaten is opnieuw niet dat Paulus tegenover medejoden zegt dat zij de wet niet moeten houden. Integendeel. In Galaten staat Paulus tegenover heidenen, die christen geworden zijn, en nu medeheideneen willen dwingen om Joods te gaan leven (vgl. Gal. 6:13). Daar maakt Paulus bezwaar tegen. De beslissing die in Handelingen 15 genomen wordt staat in dezelfde lijn. Men moet heidenen niet dwingen om als Joden te gaan leven.

Discussie

De beslissing van Handelingen 15 wordt in Jeruzalem genomen, want dat is het centrum van het geloof. Wat speelt hier als achtergrond van deze discussie?

Om dat goed te begrijpen is het nodig te beseffen dat in de Thora slechts aan twee locaties een geestelijke betekenis wordt toegekend. Dat is: ‘*machaney Israël*’ (het grondgebied van Israël) en

Men moet heidenen niet dwingen om als Joden te gaan leven

De vrouwen zijn tijdens de lezing van Shulam getuige van het lezen uit de Thora bij de Klaagmuur

Zijn conclusie is dat we de heidenen niet lastig moeten vallen nu ze midden in een proces van bekeering zijn

daarnaast: de rest van de wereld.

De Thora geeft regelingen voor het grondgebied van Israël. Op het grondgebied van Israël geldt één wet voor de Jood en de vreemdeling (*ger - proselutos*). Zelfs een niet-Jood moet als *ger* in de *machaney Israëel* zich aan de sabbat houden, en zich onthouden van bloed; hij is immers in Israël (vgl. Deut. 1:16).

Buiten Israël ligt dat anders. In de Misjna (de Joodse mondelinge leer) staat zelfs expliciet dat het een niet-Jood verboden is om zich buiten *machaney Israëel* te gaan gedragen als Jood. Als Paulus Timotheüs besnijdt is dat terwille van de Joden, omdat hij in *machaney Israëel* gaat werken.

Antwoord van de apostelen

Petrus brengt in vers 10 (van Hand. 15) een argument vanuit de werkelijkheid. Wij moeten anderen niet opleggen, waar wij ons zelf niet eens aan kunnen houden.

Jacobus argumenteert in vers 19 vanuit de Schrift (Am. 9:11,12). Zijn conclusie is dat we de heidenen niet lastig moeten vallen nu ze midden in een proces van bekeering zijn (*epistrefousin*, teg. tijd).

In die periode van tot bekeering komen geldt alleen de minimale opdracht, dat zij zich zullen houden aan de Noachitische geboden. Dat zijn de geboden die God in Genesis 9 gegeven heeft, bedoeld voor alle mensen. Het zijn er vier:

1. Geen afgoden dienen. Dat verbod wordt afgeleid van de zegen die Noach in Gen. 9:1 ontvangt. Wie door God gezegend wordt, zal geen afgoden kunnen dienen.
2. Geen verkeerde seksuele verhoudingen, geen *porneia*. Dat verbod wordt afgeleid van het positieve gebod uit Gen. 9:1: weest vruchtbaar en wordt talrijk. Dit positieve gebod sluit het tegendeel daarvan uit: geen onwettige seksuele verhoudingen.
3. Geen bloed eten, Gen.9:4. Dit heeft niet alleen betrekking op het bloed, maar op iedere vorm van verkeerd slachten. Het gaat dus ook over het eten van het verstikte (*pikton*, Hand. 15:19). Ook in Lev. 17 wordt expliciet gezegd, dat ook een vreemdeling (*ger*) geen bloed mag eten. Genesis 9:4 is volgens rabbijnse opvatting te betrekken op alle vlees dat niet goed

geslacht is, en vandaar afgeleid op al de kashroet-wetten.

4. Geen moord, Gen. 9:6. Dat is het vergieten van bloed van een mens.

Deze geboden zijn aan ieder mens gegeven. De apostelen besluiten vervolgens om aan de heidenen in dit stadium niet meer op te leggen dan dit. Uiteraard gaan de apostelen ervan uit, dat de Heilige Geest deze heidenen die tot geloof komen ook verder zal leiden in hun leven met God. De reden daarvoor: zij hebben immers de kans om elke sabbat in de synagoge de wet te horen voorlezen (Hand. 15:21). De apostelen willen de heidenen dus niet dwingen, maar doen dat niet omdat zij denken dat een verder houden van de wet niet goed zou zijn voor hen. Integendeel, zij zijn ervan overtuigd dat de Heilige Geest de heidenen daarin verder zal leiden, doordat zij naar de Thora zullen gaan luisteren, zoals die in de synagoge gelezen wordt. Zo zal God zelf zijn hut bouwen in elk geslacht, concludeert Jacobus uit Amos 9.

Het onderscheid gehandhaafd

De beste manier om het Joodse volk te vernietigen is het onderscheid op te heffen. Het is niet alleen zo dat er geen enkel gebod in de bijbel te vinden is, dat de geboden opheft; ook al worden heidenen in hun proces van bekering niet gedwongen zich direct aan alles te houden. Het is bovendien zo dat nergens in de Bijbel gedaan wordt alsof het onderscheid tussen Joden en heidenen, en het onderscheid tussen *machaney Israel* en de rest van de wereld passé zou zijn.

De Noachitische geboden als deel van het geheel

Wie de Noachitische geboden goed beziet, ontdekt dat deze benaderd kunnen worden als vaders van alle andere geboden. Dit kan geconcludeerd worden op grond van de hermeneutische regel (uitlegkundige regel) van Hillel, die

spreekt van *abot oe-banim* (vaders en kinderen). Een bepaalde regel in de Thora wordt beschouwd als de vader, of het hoofd van een familie van teksten; het principe of de hoofdgedachte van die éne regel die de vader is van andere regels, kan in de gehele familie worden ingelezen.

Bovendien is er nog een bekende hermeneutische regel van Hillel: *kelal oe-ferat* (het geheel en het deel). Wat in het geheel gevonden wordt, komt uit in de delen, betekent dat.

Zo zijn de Noachitische geboden de *abot*, die als *kelal* een soort samenvatting kunnen geven en een opstap kunnen vormen naar alle andere geboden. Men moet daar geen tegenstelling tussen maken, maar de eenheid tussen deze geboden en der rest van de Thora in het oog houden. Dit op grond van de genoemde hermeneutische regels, die uitgaan van de eenheid van de Schrift. Wanneer je als heiden gaat nadenken over de geboden die God aan ieder mens gegeven heeft, de Noachitische geboden dus, en bedenkt wat deze geboden voor jou te betekenen hebben, waarom zou je niet naar de meest voor de hand liggende uitleg ervan kijken: de rest van de Thora? Daarin kan het Jodendom die heidenen helpen, die naar deze geboden van God willen luisteren.

Conclusie

Shulam stelt het scherp: zonder de Joden zullen de kerken bij de melk blijven en niet verder komen in het leven met God, en daarom de ware humaniteit niet kunnen vinden.

samengevat door Michael Mulder

Zo zijn de Noachitische geboden de *abot*, die als *kelal* een soort samenvatting kunnen geven en een opstap kunnen vormen naar alle andere geboden

Bij de synagoge van Alkmaar

Drs. Cor van der Spek

Nog geen synagoge, wel een Joodse begraafplaats in Alkmaar

In 1604 verleende het bestuur van de stad Alkmaar als eerste in de Lage Landen Joden toestemming om er zich te vestigen, onder garantie van vrijheid van godsdienst. Ook wat betreft de vestiging van Joden kan dus gezegd worden “in Alkmaar begint de victorie”. De Joden die er zich vestigden waren voornamelijk Portugese Joden. Zij hielden “sjoel” in de woonhuizen van leden van de Joodse gemeente. Naarmate de gemeente groeide werd de behoefte aan een eigen onderkomen groter. In 1808 werd daarom gezocht naar een geschikt gebouw. Het oog viel op het woonhuis aan de Hofstraat, waar ooit Cornelis Drebbel, (1572 – 1633) woonde, een beroemd Alkmaars alchemist en uitvinder.

Er woonden toen 17 Joodse gezinnen in Alkmaar. Het was een hele onderneming. De kosten voor de bouw moesten worden geleend en dat betekende een

last van fl. 4,- per gezin per week, in die tijd een half weekloon. Maar de synagoge kwam er en deze synagoge staat er nog steeds, en wel in de Hofstraat in de binnenstad van Alkmaar. Naast de synagoge werd het rabbijnenhuisje gebouwd en achter de synagoge staat nog steeds het gebouwtje waar de Joodse school was gevestigd.

Alle 213 Joden uit Alkmaar werden in 1942 weggevoerd, slechts een twaalfstal keerde na de oorlog terug en daarmee was de Joodse gemeente vrijwel verdwenen. De synagoge werd een kerkgebouw. Het is de thuishaven geworden van de baptisten. Dezen restaureerden het gebouw in 1952. Het enige wat nog doet denken aan de oorspronkelijk Joodse bestemming is de galerij voor de vrouwen. Ook is er nog een ritueel bad, een Mikveh, maar die is nu verscholen onder de vloerbedekking.

De kleine maar actieve Joodse gemeenschap van Noord-Holland boven het Y, van ca. 180 gezinnen, is in vergaand overleg met de burgerlijke gemeente Alkmaar en de Baptistengemeente, de huidige eigenares en gebruikster van het gebouw, om de synagoge terug te geven aan de oorspronkelijke bestemming. De onderhandelingen, waar onze Baptisten broeders en zusters voluit aan meewerken, zal vermoedelijk nog dit jaar leiden tot verkoop van het gebouw aan de Joodse gemeente.

In 2004 werd de toestemming tot vestiging van Joden, 400 jaar eerder in 1604, herdacht en wel in het gebouw, dat van 1808 tot 1942 diende als synagoge. De ruim 100 zitplaatsen waren allen bezet en klonken na 62 jaar er weer

De voorgevel van de synagoge. Links en rechts van de ingangspartij zijn stenen met Hebreeuwse inschriften zichtbaar.

Hebreeuwse gebeden en gezangen in wat ooit de synagoge van Alkmaar was en misschien in de nabije toekomst weer wordt.

Er is ook al heel lang een Joodse begraafplaats in Alkmaar. In 1747 kreeg de Joodse gemeente toestemming om een begraafplaats aan te leggen. In de loop van de tijd werden er 350 mensen begraven. Nog steeds vinden er begrafenissen plaats in dit Beth Chaim, dit levenshuis, zoals de Joden hun begraafplaatsen benoemen. Bij het rondgaan langs de grafzerken of stèles staan er vaak een aantal Hebreeuwse letters met puntjes er tussen. Kennelijk gaat het om de beginletters van woorden, die zo een zin vormen. En dat is inderdaad het geval. Moge de gestorvenen worden gebundeld in de bundel van het leven. Daarom spreken de Joden niet over een dodenakker maar over een levenshuis.

Door het verdwijnen van een Joodse gemeenschap met een eigen synagoge, was het onderhoud geminimaliseerd tot het enkele malen per jaar maaien van het gras tussen de zerken door de dienst plantsoenen van de gemeente Alkmaar. Daardoor is er sprake van duidelijk achterstallig onderhoud. Dit is voor de enkele Joodse nabestaanden die er zijn heel moeilijk te verwerken. Zijn wij als Christenen lid van de gemeente door een persoonlijk geloof in Jezus Christus als de verlosser en zaligmaker, het behoren tot de Joodse gemeenschap is gebaseerd op afstamming. Een ieder die geboren is uit een Joodse moeder is een Jood en behoort daarom tot de Joodse gemeente. De vraag "Wie is mijn moeder, wie zijn mijn voorouders?" is daarom voor Joden heel belangrijk en daarmee ook de plaats waar zij begraven liggen. Een Joods graf mag dan ook nooit worden geruimd.

Ook bevindt zich bij de ingang van de begraafplaats een zogenaamd Metaheerhuisje. Dat is een gebouwtje waar

voor de begrafenis de goede daden van de overledene worden genoemd en waar wordt gebeden, het zogenaamde kaddish-gebed, en de reinigingsrituelen worden uitgevoerd. De stam van het woord "metaheer" is THR. uit te spreken als "téhoor" en dat betekent rein. Vaak wordt gedacht, dat kósjer rein betekent, maar kósjer wil eigenlijk niets anders zeggen, dan dat het rabbinaat iets geschikt heeft verklaard voor gebruik, want kósjer betekent geschikt.

Op 3 en 4 mei 2007 werd door jongeren en ouderen van de CGK en de GKV van Broek op Langedijk een grote schoonmaakbeurt gehouden. Bomen werden gesnoeid, woekerend onkruid verwijderd en rommel werd opgeruimd. Ook werd een begin gemaakt met het schoonmaken van het metaheerhuisje. Door allen werd dit werk als heel zinvol ervaren en het betekende een mooie afsluiting van het seizoen van catechisaties, jeugdverenigingen en andere activiteiten. Juist in deze week van gedenken van oorlog en bevrijding, waarbij zovelen van onze Joodse landgenoten zijn gedood in de vernietigingskampen, werd deze actie als heel zinvol ervaren.

Dit werk werd gedaan na uitgebreid overleg met de nabestaanden van hen die op deze begraafplaats te ruste zijn gelegd en ook met de Werkgroep voor het onderhoud aan Joodse begraafplaatsen van de stichting "Boete en verzoening met Israël, Ismaël en anderen" te Wapenveld.

*Alles onder de
bezielende leiding
van ds. J. Germs
met keppeltje.*

**Moge de
gestorvenen worden
gebundeld
in de bundel van het
leven**

Presentatie boek 'Hoop voor Israël' door CIS

Op maandag 24 september 2007 organiseert het Centrum voor Israëlstudies (CIS) in samenwerking met Uitgeverij Boekencentrum een mini-symposium naar aanleiding van het verschijnen van 'Hoop voor Israël, Perspectieven uit Handelingen', de derde publicatie van het CIS. Drie sprekers zullen op de artikelen in deze bundel reageren: drs. Marieke den Hartog, beleidsmedewerker Kerk en Israël van de Protestantse Kerk in Nederland; prof. dr. P.H.R. van Houwelingen, hoogleraar Nieuwe Testament aan de Universiteit van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) te Kampen; en ds. C.J. Meeuse, voorzitter van het Deputaatschap voor Israël uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten.

Het Centrum voor Israëlstudies is een samenwerkingsverband van de Gereformeerde Zendingbond in de Protestantse Kerk Nederland, Deputaten Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Christelijke Hogeschool te Ede.

Het boek dat nu verschijnt is vrucht van samenwerking binnen dit Centrum en staat onder redactie van drs. M.C. Mulder en dr. A. Noordegraaf. Verder werken mee: drs. C.J. van den Boogert, dr. M. van Campen, prof.dr. J. Hoek, dr. H.C. van der

Meulen, prof.dr. M.J. Paul en drs. C.J. Rodenburg.

De doelstelling van de bundel is om vanuit concrete passages uit het boek Handelingen te laten zien, hoezeer het voor de kerk van belang is oog te hebben voor de verbondenheid met Israël. Door de exegetische aanpak komen verrassende inzichten vanuit het boek Handelingen naar voren, die verschillende aspecten van de weg van God met Israël en de verbondenheid van de kerk met Israël belichten. Om predikanten te helpen hierin leiding te geven aan de gemeente, is aan elke studie een homiletische schets toegevoegd. Als handreiking voor bijbelstudiegroepen of Kerk en Israël-commissies die met dit thema aan de slag willen, verschijnen op de website van het Centrum voor Israëlstudies suggesties voor verdere verwerking.

Het Centrum voor Israëlstudies wil met het verschijnen van deze bundel en dit symposium de bezinning binnen de kerken op onze verbondenheid met Israël stimuleren en het onderwijs aan de gemeente daarover bevorderen.

Het symposium wordt gehouden in de Christelijke Hogeschool Ede, Oude Kerkweg 100 van 13.30 tot 16.00 uur. Toegang is vrij.

Colofon

Commissie van redactie

drs. C.J. van den Boogert
ds. A. Brons
ds. H.D. Rietveld

Eindredacteur

drs. C.J. van den Boogert
Graspieper 8
8081 ZR Elburg
tel.: (0525) 69 02 22
e-mail:
booge269@planet.nl

Internetpagina

www.kerkenisrael.nl

Administratieadres

Landelijk kerkelijk bureau
van de Chr. Geref. Kerken
Vijftien Morgen 1
3901 HA Veenendaal
Postbus 334
3900 AH Veenendaal
tel. (0318) 58 23 50
fax (0318) 58 23 51
e-mail: lkb@cgk.nl

Penningmeester

H. van Braak
Prins Willem-Alexanderpark
133
3905 CD Veenendaal
tel.: (0318) 51 54 27
e-mail:

h.h.van.braak@hccnet.nl
Gironummer 365271,
t.n.v. penningmeester
deputaten Kerk & Israël
CGK te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester; hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.